FENOMENUL *FAKE NEWS* ÎN MASS-MEDIA

Alexandru LEAHU, student
CZU: 070.16:659.3 *alexandruleahu1998@gmail.com*

The thesis have the purpose of the paper on the one hand, it is to investigate the appearance and evolution of the fake news phenomenon in the national and international press, by identifying the possibilities to combat this phenomenon. Scientific novelty and originality consist in identifying methods of combating false news at national and international level. Due to the pandemic crisis, more false news has appeared about the pandemic and the SARS-CoV-2 virus vaccine. Thanks to this study on fake news, we discovered how serious this phenomenon is in the pandemic both nationally and internationally.

Fenomenul *fake news* afectează tot mai mult sistemul mediatic național, dar și internațional, astfel devenind subiect de studiu pentru mai mulți cercetători. Deși acest fenomen este caracteristic secolului XXI, originea lui datează încă de la apariția primei dintre disfuncțiile mass-mediei, dezinformarea. În momentul actual, *fake news*-urile sunt un instrument al dezinformării și manipulării.

Actualitatea temei abordate rezidă în faptul că odată cu dezvoltarea vertiginoasă a noilor media, fenomenul fake news capătă proporții și mai mari. Fenomenul fake news s-a dezvoltat şi a fost propagat mai intens în timpul unor evenimente sau situații limită, cu efect important asupra consumatorilor de informație.

Goana după informații senzaționale, ce ar putea aduna mii de vizualizări și graba de a furniza cât mai rapid o știre, diminuează din calitatea, exactitatea și veridicitatea informației. De aceea, întotdeauna există riscul apariției unor informații incomplete, eronate, a căror veridicitate nu a fost verificată de către jurnalist. Astfel, apar *fake news*-urile și/sau știrile false, uneori apariția lor este întâmplătoare, alteori știrile false sunt executate „la comandă”, cu scopul de a manipula opinia publică.

Cercetătorul rus Vladimir Volkoff, în lucrarea sa *Tratat de dezinformare*, menționează că: „dezinformarea este o formă de

manipulare a opiniei publice, în scopuri politice, folosind informații tratate cu mijloace denaturate''[2, p. 89].

În prezent, cel mai ușor, o știre falsă poate apărea anume prin intermediul noilor media, devenind o capcană informațională pentru un număr nelimitat de utilizatori.

Teoreticieni, precum: Tănase Tasențe, Nicoleta Ciacu, Alexandru Cantîr [1, p. 114], menționează în lucrările și studiile lor pericolele la care ne supun noile media, riscurile, dar și avantajele tehnologizării mijloacelor de informare în masă.

De cele mai dese ori, știrile false sunt lansate pe piața informațională, urmărind două scopuri: *1. Pentru a obține profit financiar* – prin atragerea cât mai multor vizualizări sau cerând bani direct utilizatorilor justificând urgența, pericolul, autoritatea și *2. Pentru influența socială* – prin încercarea de a obține schimbări la nivel social.

În această ordine de idei, menționăm faptul că: lucrarea de față are o importanță nu doar teoretică, dar și practică-aplicativă.

Fenomenul de știri false a căpătat amploare în 2016 și în Republica Moldova. În campania electorală privind alegerile prezidențiale între Maia Sandu și Igor Dodon, acesta a lansat mai multe atacuri dure la contracandidata sa. Un titlu al știrii false este pe portalul de știri actualitati.md: „[:md] Șocant! Presa: Maia Sandu le-a promis europenilor că va accepta 30 de mii de imigranți sirieni dacă va câștiga alegerile prezidențiale".

În urma analizei cantitativ-calitative, am identificat o serie de știri false cu privire la pandemia globală. Scopul acestora a fost clar, cel de a dezinforma populația referitor la criza pandemică. Aceste știri false, în mod frecvent, fac referire la: *tehnologia 5G care a provocat răspândirea noului corona virus; vaccinarea și microcipurile; medicii din Moldova care refuză să se vaccineze împotriva COVID-19; sute de mii de pacienți vaccinați împotriva COVID-19 au decedat, masca favorizează apariția cancerului pulmonar* [3].

Toate aceste date, induc cetățenii în eroare și pornesc de la așa-numitele portaluri fantomă, care apar în spațiul mediatic virtual cu denumiri asemănătoare portalurilor oficiale ale unor instituții media, cum ar fi: flux.md/, noi.md, ziarulmoldovei.site, stiri-net.com [4].

Ştirile false apar din mai multe motive: lipsa de documentare şi verificare a informaţiei de către jurnalişti; dependenţa sistemului mediatic de cel politic; lipsa de cultură mediatică. Aceste deficienţe au contribuit la omniprezenţa fenomenului *fake news* din ultimii ani.

Cert este că procesul intens de digitalizare a făcut ca fenomenul *fake news* să ia amploare. Foarte mulţi utilizatori cred în ştirile false distribuite pe reţelele de socializare, în acelaşi timp devin distribuitori de *fake news*-uri.

În lupta contra ştirilor false legislaţia este arma indispensabilă, fără de care acest fenomen va continua să se extindă. De aceea, Republica Moldova este un teren fertil pentru *fake news*-uri, deoarece cadrul legal nu prevede reglementarea acestor contravenţii. De menţionat că nici spaţiul informaţional virtual în întregime nu este supravegheat din punct de vedere legal, în măsura în care ar trebui. Asta chiar dacă oamenii îşi petrec o bună parte din viaţa reală anume navigând în spaţiul on-line, informându-se din mediul virtual şi desigur informând pe alţii prin aceeaşi reţea.

Unele instituţii de presă din Republica Moldova, precum Asociaţia Presei Independente, a creat Portalul *Stopfals.md*, care completează o listă cu site-urile care publică preponderent informaţii false, inventate. Deşi mai multe site-uri din această listă sunt blocate de către Serviciul de Informaţii şi Securitate (SIS), altele apar din nou sub o altă denumire sau asemănătoare, poate fi schimbată doar o literă sau o cifră. Doar în perioada de când s-a început epidemia în Republica Moldova din martie 2020, până în mai, SIS a blocat peste 60 de site-uri care difuzau fake news cu privire la virus.

Tabel

Sondaj privind ştirile false în România şi la nivel european

Spaţiul teritorial vizat	**Numărul populaţiei care consideră ştirile false o problemă gravă**
La nivel naţional, în România	69% din români
La nivel european, în ţările membre ale UE	71% din cetăţenii UE

Sursa: Elaborat de autor.

Potrivit unui sondaj internațional din 2021, 53% dintre oamenii din întreaga lume încă mai au încredere în mass-media. În timp ce aceasta reprezintă mai mult de jumătate din populația lumii, este o scădere semnificativă față de 61% în 2020. Majoritatea oamenilor (61%) citează lipsa obiectivității drept principalul motiv pentru pierderea încrederii lor. Mai mult, 59% spun că organizațiile de știri exagerează sau fabrică în întregime informații pentru a-și susține ideologia.

Soluții eficiente în lupta împotriva știrilor false, încearcă să găsească marile companii, precum Facebook, Google, Microsoft, care investesc sume enorme în crearea de algoritmi care ar ajuta la identificarea fake news-urilor. La nivel individual, putem ține cont de următoarele *recomandări:* fiecare consumator ar trebui să verifice conținutul știrii din mai multe surse, e obligatoriu să verificăm statutul instituției media sau portalului informativ, este important să vedem cine este autorul textului, imaginii difuzate, e necesar să verificăm sursele de informare și documentare.

În procesul de elaborare de teme și de monitorizare a presei din Republica Moldova, ajungem la concluzia că funcția primară a presei, adică cea de informare, s-a transformat treptat datorită dezvoltării mijloacelor de comunicare în funcția opusă presei, adică cea de „dezinformare". Dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă, și difuzarea în flux continuu a informației de natură diferită, politică, socială, sau culturală, formează întreaga opinie publică. Iar conținutul mediatic difuzat, generează acțiunile și părerile oamenilor.

În urma concluziilor formulate, prezentăm și o serie de recomandări, care vizează activitatea mass-mediei în general, din punct de vedere teoretic și a mijloacelor de informare în particular, în funcție de specificul acesteia, din perspectivă practică.

Consiliul Audiovizualului trebuie să-și îndeplinească misiunea stabilită de Codul serviciilor media audiovizuale, pentru a asigura o protecție reală a spațiului informațional național și totodată să contribuie la securitatea informațională a țării.

Recomandări de ordin practic pentru jurnaliști:

- Din graba de a difuza știrea cât mai rapid pentru a fi primii în spațiul mediatic, jurnaliștii deseori publică informații cu caracter fals

sau parțial fals. De aceea trebuie să acorde o atenție deosebit de mare aspectului documentării.

Recomandări de ordin practic pentru public:

- Să se informeze din surse veridice, echidistante și corecte, doar în așa mod vom scăpa de știrile false, deoarece nu vor fi citite și nu vor avea nici un impact.

- Să nu distribuie pe rețelele de socializare un material cu informații false, deoarece devine un instrument de promovare a acestor știri false.

Portalurile de ştiri false existente în spaţiul mediatic autohton ar trebui să fie actualizate şi făcute publice oamenilor prin intermediul diverselor emisiuni sau analize.

În soluționarea problemei date se pot implica și specialiștii în tehnologii informaționale pentru elaborarea aplicațiilor care să avertizeze consumatorii asupra conținutului informației.

Referințe:

1. CANȚÎR, A. *Mass-media între valori și pericole profesionale*. Chișinău: Comitetul pentru libertatea presei, 2003. 200 p.
2. VOLKOFF, V. *Tratat de dezinformare*. București: Filipești de Târg Antet, 1999. 254 p.
3. *Statistică falsuri*. Disponibil: https://stopfals.md/ro/. (vizitat 21.02.2021).
4. *Știri false privind situația pandemică*. Disponibil: http://api.md/. (vizitat 21.02.2021).